

INTERNETOHEISAINESTO. Yale Global Tic Severity Scale -lomake (YGTSS). Suomentettu ja julkaistaan tämän katsausartikkelin sähköisenä oheismateriaalina lomakkeen tekijän James Leckmanin luvalla.

ID #:

Y G T S S
Yale Global Tic Severity Scale
Yale Child Study Center

October 1992 version

NIMI:	PÄIVÄMÄÄRÄ:	/	/
TUTKIJA:			

MOTORISTEN TIC-OIREIDEN LISTA

Motoristen tic-oireiden kuvaus. Motoriset ticit alkavat useimmiten lapsuudessa ja ovat luonteeltaan yleensä äkkinäisiä nykäyksiä tai liikkeitä, kuten voimakasta silmien räpyttelyä tai nopeaa päänliikettä puolelta toiselle. Samat tic-oireet toistuvat usein kohtauksenomaisesti päivän aikana ja pahenevat väsymyksen tai stressin seurauksena. Monet tic-oireet ilmaantuvat äkillisesti ilman ennakkovaroitusta, eikä potilas välttämättä huomaa niitä itse. Joitakin tic-oireita edeltää hienovarainen halu, jota on vaikea kuvailla (jotkut vertaavat sitä haluun raapia kutiavaa paikkaa). Usein tic-oireita voi tietoisesti hillitä hetken aikaa. Motoriset tic-oireet voivat ilmetä missä kohtaa kehoa vain, useimmiten kuitenkin kasvoissa, pään alueella, niskassa tai olkapäissä. Viikkojen-kuukausien kuluessa tic-oireet muuttavat usein muotoaan ja voivat korvautua uusilla, täysin erilaisilla tic-oireilla.

Yksinkertaiset motoriset tic-oireet ovat äkillisiä, nopeita, "tarkoituksettomia" liikkeitä, jotka toistuvat kohtauksenomaisesti (esimerkiksi liiallinen silmien räpyttely tai siristely). Monimuotoiset motoriset tic-oireet ovat äkillisiä, stereotyyppisiä, ja luonteeltaan tarkoituksettomia (saattavat muistuttaa merkityksellistä toimintaa, mutta ovat tavallisesti tahattomia eivätkä sovi tilanteeseen) liikkeitä, joihin osallistuu useampi kuin yksi lihasryhmä. Usein liikkeet esiintyvät yhdessä, esimerkiksi kasvojen irvistys ja vartalon liikkeet samanaikaisesti. Ihmiset saattavat tulkita virheellisesti monimuotoisia tic-oireita, esimerkiksi olkapäiden kohautuksen voidaan tulkita merkitsevän "en tiedä". Monimuotoisia motorisia tic-oireita voi olla vaikea erottaa pakkotoiminnoista (kompulsioista), mutta yleensä monimuotoisiin tic-oireisiin liittyy myös yksinkertaisia motorisia tic-oireita. Tic-oireista kärsivällä saattaa usein olla tarve "selittää" tai perustella tic-oireita arkisilla syillä. Tic-oireet ovat yleensä pahimmillaan lapsuudessa ja saattavat hävitä täysin varhaiseen aikuisikään mennessä. Jos täytätte tic-oireilista yksin, saattaa olla hyvä kysyä oireistanne lapsuudessa myös vanhemmiltanne, vanhemmilta sisaruksilta tai muilta sukulaisilta.

- Ikä **ensimmäisten** motoristen tic-oireiden ilmaantuessa? _____ vuotta
- Kuvaile **ensimmäinen** motorinen tic-oire: _____
- Alkoiko tic-oire äkillisesti vai vähitellen? _____
- Minkä ikäisenä motoriset ticit olivat **voimakkaimmillaan**? _____ vuotta

Motoristen Tic-oireiden lista

Rastittakaa vasemmassa reunassa oleviin laatikoihin ne tic-oireet, joita teillä on:

- 1) esiintynyt **KOSKAAN**
- 2) esiintyy **NYT** (viimeisen viikon aikana)

Merkittäkää kohtaan **IKÄ** oireiden alkamisikä (ikä vuosina oireen ilmaantuessa ensimmäisen kerran)

Lisäksi ympyröikää tai alleviivatkaa ne tic-oireet, joita Teillä on esiintynyt.

[vuosina]

Kos- kaan	Nyt	Ikä	Potilas kuvaa tai muut ovat huomanneet tahattomia ja ilmeisen tarkoituksettomia:	Tark.
- silmien liikkeitä				
			räpyttely, siristely, nopea katseen kääntäminen, silmien pyörittely puolelta toiselle tai silmien avaaminen hyvin laajaksi	
			silmillä ilmennettävät eleet, kuten hämmästyneeltä tai kysyvältä näyttäminen, tai katsominen lyhyen aikaa toiseen suuntaan, aivan kuin olisi kuullut jotain	
- nenän, suun, kielen liikkeitä tai kasvojen irvistystä				
			nenän nykinä, kielen pureminen, huulen pureskelu tai nuoleminen, huulien mutristaminen, hampaiden näyttäminen tai hampaiden narskuttelu	
			sierainten laajentaminen(kuin jotakin haistaakseen), hymyily tai muut suun eleet, hassut ilmeet tai kielen ulos työntäminen	
- pään nykäyksiä/liikkeitä				
			olkapään koskettaminen leualla tai leuan nostaminen	
			pään heittäminen taakse (kuin siirtääkseen hiukset silmiltä)	
- olkapään nykäyksiä/liikkeitä				
			olkapään nykinä	
			olkapäiden kohottelu - "en tiedä"	
- käsivarren ja käden liikkeitä				
			käsivarsien nopea koukistaminen tai ojentaminen, kynsien pureskelu, sormella tökkiminen tai rystysten niksauttelu	
			käden vieminen hiusten läpi (kuin kampa), esineiden tai toisten ihmisten koskettelu, nipistely, sormilla laskeminen tarkoituksettomasti tai kirjoitusticit, kuten saman kirjaimen tai sanan kirjoittaminen toistuvasti	
- jalan, jalkaterän tai varpaan liikkeitä				
			potkiminen, hypähtely, polven taivuttelu, nilkan taivuttelu tai ojentelu, jalan ravistelu, naputus tai tömistely	
			askelen ottaminen eteen ja kaksi taakse, kyykistyminen, polvistuminen	
- vatsan/rangan/lantion liikkeitä				
			vatsan jännittäminen, pakaroiden jännittäminen	
- muita yksinkertaisia motorisia tic-oireita				
			Kuvaus: _____	

Kos- kaan	Nyt	Ikä	Potilas kuvaa tai muut ovat huomanneet tahattomia ja ilmeisen tarkoituksettomia:	Tark.
- muita monimuotoisia motorisia tic-oireita				
			koskettaminen	
			naputtaminen	
			nyppiminen	
			järjestäminen (tavaroiden asettelu suoriin riveihin)	
			holtiton käyttäytyminen	
			ärsykesidonnaiset ticit (tic-oire, joka on seuraa esim. tietyn sanan tai lauseen kuulemista, jonkun tietyn asian näkemistä tai tiettyjen hajujen haistamista). Kuvaus:	

			säädöttömät eleet	
			epätavalliset asennot	
			kumartuminen tai kiertyminen	
			yhdellä jalalla pyöriminen	
			toisen liikkeiden matkiminen (ekopraksia)	
			yhtäkkistä, tic-oireen kaltaista impulsiivista käytöstä. Kuvaus:	

			muuta vahingoittavat tic-oireet. Kuvaus:	

			itseä vahingoittavat tic-oireet. Kuvaus:	

- muita tahattomia ja ilmeisen tarkoituksettomia, motorisiksi tic-oireiksi sopivia liikkeitä (jotka eivät sovi mihinkään yllä olevista kuvauksista)				
			Kuvaus:	

Äänelliset (vokaaliset) tic-oireet

Äänellisten (vokaalisten) tic-oireiden määritelmä. Äänelliset tic-oireet alkavat yleensä lapsuudessa, tavallisemmin motoristen tic-oireiden jälkeen, mutta joskus myös ennen niitä. Äänellinen tic on yhtäkkinen äännähdys, kuten kurkun 'karauttaminen/rykäisy' tai niiskutus. Samat ticit toistuvat kohtauksenomaisesti päivän aikana ja ovat voimakkaampia väsymyksen tai stressin aikana. Usein ticit tulevat ilman ennakkovaroitusta, ja ihminen ei välttämättä edes itse huomaa niitä. Toisinaan tic-oireita edeltää kuitenkin hienovarainen halu, jota on vaikea kuvata (jotkut vertaavat sitä haluun raapia kutiavaa paikkaa). Usein tic-oireita voi tietoisesti hillitä hetken aikaa. Ajan kuluessa (viikkoja-kuukausia) ticit muuttavat usein muotoaan ja voivat korvautua uusilla, hivenen erilaisilla tic-oireilla. Yksinkertaiset äänelliset ticit ovat nopeita, merkityksettömiä ääniä, kun taas monimuotoiset äänelliset ticit ovat tahdosta riippumatonta, toistuvaa ja tarkoituksetonta sanojen tai lauseiden toistamista, joka on tilanteeseen sopimatonta, kuten rivouksien puhumista (koprolalia) tai toisten ihmisten sanomisten jatkuvaa toistamista (ekolalia). Monimuotoisia äänellisiä tic-oireita voi olla vaikea erottaa pakko-oireista (kompulsioista), mutta yleensä monimuotoisiin tic-oireisiin liittyy myös yksinkertaisia äänellisiä tic-oireita. Tic-oireista kärsivällä saattaa usein olla tarve 'selittää' tai perustella tic-oireita arkisilla syillä. Tic-oireet ovat yleensä pahimmillaan lapsuudessa ja saattavat hävitä täysin varhaiseen aikuisikään mennessä. Jos täytätte tic-oireilistaa yksin, saattaa olla hyvä kysyä oireistanne lapsuudessa myös vanhemmiltanne, vanhemmilta sisaruksilta tai muilta sukulaisilta.

- Ikä **ensimmäisten** äänellisten tic-oireiden ilmaantuessa? _____ vuotta
- Kuvailkaa **ensimmäinen** äänellinen tic-oire: _____
- Alkoiko tic-oire äkillisesti vai vähitellen? _____
- Minkä ikäisenä äänelliset ticit olivat **voimakkaimmillaan**? _____ vuotta

Äänellisten tic-oireiden lista

Rastittakaa vasemmassa reunassa oleviin laatikoihin ne tic-oireet, joita teillä on :

- 1) esiintynyt **KOSKAAN**
- 2) esiintyy **NYT** (viimeisen viikon aikana)

Merkittäkää kohtaan **IKÄ** oireen alkamisikä (ikä vuosina oireen ilmaantuessa ensimmäisen kerran)

Lisäksi ympyröikää tai alleviivatkaa ne tic-oireet, joita Teillä on esiintynyt.

Kos- kaan	Nyt	Ikä [vuosina]	Potilas kuvaa, tai muut ovat huomanneet tahatonta ja ilmeisen tarkoituksetonta ääntelyä, kuten esimerkiksi:	Tark.
			-yskimistä	
			-kurkun karauttelua	
			-niiskuttamista	
			-viheltelyä	
			-lintujen tai muiden eläinten ääniä	
			-muita yksinkertaisia äänellisiä tic-oireita. Listaa:	
			-tavuja. Listaa:	
			-sanoja. Listaa:	
			-kirosanoja tai hävyttömyyksiä. Listaa:	
			-toisten sanomisten toistamista (joko äänten, yksittäisten sanojen tai kokonaisten lauseiden). Esimerkiksi sen toistamista, mitä televisiossa on sanottu (ekolalia)	
			-omien sanomisten toistamista uudestaan ja uudestaan (palilalia)	
			-muita tic-oireiden kaltaisia puheen ongelmia, kuten äkillisiä muutoksia äänenvoimakkuudessa tai -korkeudessa. Kuvaus:	
			Kuvaus muista mahdollisesti tic-oireiksi sopivista äänellisistä oireista:	

VAIKEUSASTEEN ARVIOINTI

LUKUMÄÄRÄ

	Motor.	Äänell.	
Ei yhtään	☐	☐	0
Yksittäinen tic	☐	☐	1
Useita erillisiä tic-oireita (2-5)	☐	☐	2
Useita erillisiä tic-oireita (>5)	☐	☐	3
Useita erillisiä tic-oireita sekä ainakin yksi useamman samanaikaisen tai peräkkäisen tic-oireen sarja, josta yksittäisen tic-oireen erottaminen on vaikeaa	☐	☐	4
Useita erillisiä tic-oireita sekä useampi (>2) useamman samanaikaisen tai peräkkäisen tic-oireen sarja, josta yksittäisen tic-oireen erottaminen on vaikeaa	☐	☐	5

TIHEYS

	Motor.	Äänell.	
EI LAINKAAN Ei tic-oireita (viimeisen viikon aikana)	☐	☐	0
HARVOIN Tic-oireita on esiintynyt viimeisen viikon aikana. Oireita on epäsäännöllisesti, ei päivittäin. Jos oireita ilmenee ryöpsähdyksinä, kohtaukset ovat lyhyitä	☐	☐	1
AJOITTAIN Tic-oireita esiintyy yleensä päivittäin, mutta päivän mittaan on myös pitkiä oireettomia aikoja. Oireryöpsähdyksiä voi olla ajoittain, mutta ne eivät kestä muutamaa minuuttia pidempään	☐	☐	2
SÄÄNNÖLLISESTI Tic-oireita on päivittäin, mutta jopa kolmen tunnin oireettomat jaksot eivät ole harvinaisia. Oireryöpsähdyksiä tulee säännöllisesti, mutta ne saattavat rajoittua yhteen ympäristöön	☐	☐	3
LÄHES JATKUVASTI Tic-oireita on käytännössä joka päivä, kaikkina hereillä olon tunteina, ja pidempiä oirejaksoja ilmenee säännöllisesti. Oireryöpsähdykset ovat tavallisia eivätkä rajoitu vain yhteen ympäristöön	☐	☐	4
JATKUVASTI Tic-oireita on jatkuvasti. Oireettomia jaksoja ei juuri ole, eivätkä ne kestä kuin korkeintaan 5-10 minuuttia	☐	☐	5

VOIMAKKUUS

	Motor.	Äänell.	
OIREET POISSA	☐	☐	0
VAHAINEN Tic-oireet eivät ole muiden havaittavissa (potilaan omat kokemukset) tai oireet ovat voimakkuudeltaan vähäisempiä kuin vastaavat tahdonalaiset eleet eivätkä juurikaan muiden huomattavissa	☐	☐	1
LIEVÄ Tic-oireet eivät ole voimakkaampia kuin vastaavat tahdonalaiset eleet tai äännähdykset eivätkä yleensä herätä erityistä huomiota	☐	☐	2
KOHTALAINEN Tic-oireet ovat voimakkaampia kuin vastaavat tahdonalaiset toiminnot, mutta eivät ylitä voimakkuudeltaan normaalina pidettävän rajaa. Ne saattavat kuitenkin herättää voimakkuutensa takia huomiota	☐	☐	3
HUOMATTAVA Tic-oireet ovat voimakkaampia kuin vastaavat tahdonalaiset eleet tai äännähdykset ja ovat luonteeltaan selvästi 'liioiteltuja'. Oireet herättävät usein huomiota	☐	☐	4
ÄÄRIMMÄINEN Tic-oireet ovat erittäin voimakkaita ja huomattavan 'liioiteltuja'. Oireet herättävät huomiota ja jopa lisäävät fyysisen loukkaantumisen riskiä (tapaturmaisesti, itse aiheutettuna tai muiden ihmisten provosoitumisen kautta)	☐	☐	5

MONIMUOTOISUUS

	Motor.	Äänell.	
EI Jos tic-oireita on, ne ovat kaikki luonteeltaan yksinkertaisia (äkillisiä, lyhyitä, tarkoituksettomia)	☐	☐	0
EPÄVARMA Jotkut tic-oireet eivät ole puhtaasti yksinkertaisia	☐	☐	1
LIEVÄ Jotkin tic-oireet ovat selvästi monimuotoisia (l. niillä vaikuttaa ulkoisesti olevan jokin 'tarkoitus'). Ne saattavat vaikuttaa lyhytkestoisilta 'automaattisilta' toiminnoilta, kuten lakaiseminen, tavujen toistaminen tai lyhyet äännähdykset kuten 'hoh hoi' tai 'hei', jotka on helppo 'naamioida' normaaliksi käytökseksi	☐	☐	2

KOHTALAINEN Osa tic-oireista on monimuotoisia (ulkoisesti tarkoitushakuisempia ja pitkäkestoisempia). Tic-oireet voivat ilmetä pidempinä ryöpsähdyksinä, joita voi olla vaikea 'naamioida' mutta joita voi yrittää järkeistää ja selittää normaaliksi käyttäytymiseksi tai puheeksi (nyppiminen, naputtelu, yksittäisten sanojen toistaminen, lyhytkestoinen ekolalia)	☐	☐	3
HUOMATTAVA Jotkut tic-oireet ovat luonteeltaan hyvin monimuotoisia ja esiintyvät usein pitkäkestoisina ryöpsähdyksinä, joita on vaikea 'naamioida' tai järkeistää normaaliksi käytökseksi tai puheeksi pitkän keston ja /tai epätavallisen, sopimattoman, oudon tai rivan luonteensa vuoksi (esim. pidempikestoinen naaman vääntely, sukuelinten koskettelu, ekolalia, puheen poikkeavuudet, saman lauseen tai esim. "vit" tai "pas" pitkäkö toistelu)	☐	☐	4
ÄÄRIMMÄINEN Joihinkin tic-oireisiin liittyy pitkäkestoisia käytöksen tai puheen ryöpsähdyksiä, joita on mahdoton 'naamioida' tai järkeistää normaaliksi käytökseksi tai puheeksi pitkän keston ja /tai äärimmäisen epätavallisen, sopimattoman, oudon tai rivan luonteensa vuoksi (esim. pitkät kohtaukset, joihin usein liittyy rivoja eleitä [kopropaksia], itseä vahingoittavaa käytöstä tai säädyttömiä puheita [koprolalia])	☐	☐	5

HÄIRITSEVYYS

	Motor.	Äänell.	
EI LAINKAAN	☐	☐	0
VÄHÄINEN Kun tic-oireita on, ne eivät häiritse normaalia käytöstä tai puhetta	☐	☐	1
LIEVÄ Kun tic-oireita on, ne keskeyttävät ajoittain normaalin käytöksen tai puheen	☐	☐	2
KOHTALAINEN Kun tic-oireita on, ne keskeyttävät usein normaalin käytöksen tai puheen	☐	☐	3
HUOMATTAVA Kun tic-oireita on, ne keskeyttävät usein normaalin käytöksen tai puheen ja ajoittain myös aiotun toimen tai puheen	☐	☐	4
ÄÄRIMMÄINEN Kun tic-oireita on, ne keskeyttävät usein aiotun toimen tai puheen	☐	☐	5

HAITTA-ASTE

EI HAITTAA	☐	0
VÄHÄINEN HAITTA Tic-oireet aiheuttavat vain lieviä ongelmia itsetunnolle, perhe- tai sosiaaliselle elämälle tai opinnoille/töille (ajoittaista huolta tic-oireilusta, jaksoittaista, lievää jännitystä perhe-elämässä tic-oireiden vuoksi, ystävät tai tuttavat saattavat ajoittain huomata tai mainita tic-oireista hivenen häiritsevällä tavalla)	☐	10
LIEVÄ HAITTA Tic-oireet aiheuttavat vähäisiä ongelmia itsetunnolle, perhe- tai sosiaaliselle elämälle tai opinnoille/töille	☐	20
KOHTALAINEN HAITTA Tic-oireet aiheuttavat joitakin selviä ongelmia itsetunnolle, perhe- tai sosiaaliselle elämälle tai opinnoille/töille (alakulon kausia, jaksottaisia epäsovun aikoja perheessä, usein toistuvaa kiusatuksi tulemista tai jaksottaista sosiaalista välttelyä, ajoittaista opintojen tai työsuorituksen häiriintymistä tic-oireiden vuoksi)	☐	30
HUOMATTAVA Tic-oireet aiheuttavat huomattavia ongelmia itsetunnolle, perhe- tai sosiaaliselle elämälle tai opinnoille/töille	☐	40
ÄÄRIMMÄINEN Tic-oireet aiheuttavat erittäin huomattavia ongelmia itsetunnolle, perhe- tai sosiaaliselle elämälle tai opinnoille/töille (vakava masennustila ja itsemurha-ajatukset, perhe-elämän vakava häiriintyminen [ero puolisoista], elämän vaikea-asteinen rajoittuneisuus sosiaalisen leimaantumisen ja välttelyn vuoksi, opintojen jääminen kesken tai työn menetys)	☐	50

PISTEYTYYS

	<i>Lukumäärä (0-5)</i>	<i>Tiheys (0-5)</i>	<i>Voimakkuus (0-5)</i>	<i>Monimuotoisuus (0-5)</i>	<i>Häiritsevyys (0-5)</i>	<i>Yhteensä (0-25)</i>
<i>Motoriset ticit</i>						
<i>Äänelliset ticit</i>						

<i>Tic-oireiden vaikeusaste = Motoriset ticit + Äänelliset ticit (0-50)</i>	
<i>Kokonaispistemäärä (Yale Global Tic Severity Scale Score) (Tic-oireiden vaikeusaste +Haitta-aste) (0-100)</i>	